

มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนในชีวิตประจำวันในอนุทินชีวิต
“จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของป๊วย อึ้งภากรณ์
Perspectives on Human Rights in Daily Life: In Life Diary
“From Womb to Tomb”, by Puey Ungphakorn

สน นิลศรี *

ผู้ช่วยศาสตราจารย์,

ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

**Corresponding Author E-mail: sninsri@hotmail.com*

Received: March 3, 2021

Revised: May 21, 2021

Accepted: June 30, 2021

Available: June 30, 2021

Abstract

This article aims at reviewing the definition of human rights, significant terms on human rights, linkage between human rights and daily life, including related concepts for instances human dignity, rights, and liberty. Level of human rights as well as relations between human rights and legal rights will also be investigated. This study based on academic textbooks regarding human rights and the Life Diary “From Womb to Tomb” written by Puey Ungphakorn.

The study found that human rights can be defined as legitimate power which inherited to all human beings since they were born. These rights cannot be transferable. Everyone has intrinsic worth of a human person equal to all without discrimination despite differences on nationality, living place, gender, race, color of skin, language, religious belief, age, occupation, political thought, physical health, social status, economic status, or other statuses.

This concept reflects on related significant terms on human rights. In addition, Puey Ungphakorn attempted to illustrate perspectives on human rights

in an easy story telling for everyone to understand various aspects of human rights in daily life.

Keywords:

Perspectives, Human Rights,
Puey Ungphakorn

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปริทัศน์ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน คำศัพท์สำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชนกับชีวิตประจำวัน และแนวคิดที่เกี่ยวข้องเช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ ระดับของสิทธิมนุษยชน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย โดยศึกษาผ่านตัวบทงานวิชาการที่นำเสนอเรื่องนี้โดยตรง และวรรณกรรมเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผลการศึกษาพบว่า มโนทัศน์สิทธิมนุษยชนสื่อสารถึงอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์ทุกคนล้วนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถจำหน่ายถ่ายโอนให้แก่กันได้ ทุกคนมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานที่อยู่อาศัย เพศสภาพ เชื้อชาติ สีผิว ภาษาศาสนา อายุ อาชีพ ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกาย สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพอื่นใด แนวความคิดเรื่องนี้ได้สะท้อนอยู่ในคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ โดยอนุทินชีวิตของป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นงานเขียนหนึ่งที่มุ่งหมายที่จะสื่อสารแนวความคิดนี้ งานเขียนเรื่องนี้จึงเหมือนกับการอธิบายแก่นสารของแนวคิดสิทธิมนุษยชนโดยการประยุกต์ผ่านเรื่องเล่าเพื่อให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น

บทนำ

สิทธิมนุษยชน (Human Rights) เป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งสังคมทั่วโลกส่วนใหญ่เชื่อว่าระบอบนี้เหมาะสมที่สุดและใช้ระบอบประชาธิปไตยในการปกครองประเทศ สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ยอมรับในความแตกต่าง เคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกันโดยเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากสัญชาติ เชื้อชาติ เพศสภาพ สีผิว อายุ สถานภาพทางสังคม ชนตักำเนิด ภาษา ถิ่นที่อยู่อาศัย อาชีพ สถานภาพทางเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกายหรือสถานภาพอื่นใด

ด้วยเหตุนี้สิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นพัฒนาการทางอารยธรรมโลก (World Civilization) ที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามของมนุษยชาติในการวางระบบความคิดและความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิต่าง ๆ อันมีพื้นฐานมาจากความชอบธรรม (ชะวัชชัย ภาติณรุ, 2548) มิใช่เรื่องของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นสำนึกถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์ในลักษณะสากล

ความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิทธิมนุษยชนยังสัมพันธ์กับการพิจารณารูปแบบการเมืองและการปกครองด้วย ดังเราจะเห็นได้ว่าประเด็นสิทธิมนุษยชนถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความสัมพันธ์และปฏิบัติการทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐบาลเผด็จการทหารเมียนมาเป็นเหตุให้สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2533 ก่อนที่จะเริ่มผ่อนคลายและยกเลิกการคว่ำบาตรหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ.2555 และเริ่มนำการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจมาใช้อีกครั้งเมื่อเกิดการรัฐประหารในต้นปี พ.ศ.2564 หรือกรณีการส่งกองกำลังทหารรักษาสันติภาพขององค์การสหประชาชาติเพื่อเข้ายุติการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในบอสเนีย เฮอร์เซโกวีนา และในโคโซโว ของอดีตประเทศ

ยูโกสลาเวีย (กุลพล พลวัน, 2547) นอกจากนี้ยังมีกรณีสหภาพยุโรป ให้ใบเหลือง Illegal, Unreported and Unregulated Fishing (IUU Fishing) หรือประกาศเตือนอย่างเป็นทางการแก่ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2558 ให้แก้ปัญหการทำประมงที่ผิดกฎหมายไร้การรายงานและไร้การควบคุม ซึ่งประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือการละเมิดสิทธิแรงงานประมงไทยและต่างด้าว

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปริทัศน์แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และวิเคราะห์แนวคิดสิทธิมนุษยชนในชีวิตประจำวัน ที่สื่อสารอยู่ในผลงานเรื่อง “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ของป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นนักคิดและนักวิชาการคนสำคัญในไทย โดยผลงานของท่านได้กลายเป็นแหล่งอ้างอิงที่ก้าวหน้าในเรื่องสิทธิมนุษยชนไทย เป็นรากฐานความคิดที่สำคัญต่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในสังคมไทย และต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

ว่าด้วยความหมายและความเป็นมาของคำศัพท์

‘สิทธิมนุษยชน’ (Human Rights) เป็นคำศัพท์ที่รู้จักและใช้อย่างแพร่หลายเป็นต้นมาตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ คำศัพท์อื่นๆที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ เช่น สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) สิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights) และสิทธิของความเป็นมนุษย์ (Rights of Man) เป็นต้น หากแปลความหมายตรงตามตัวอักษร ‘สิทธิมนุษยชน’ หมายถึง สิทธิของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ทุกคนย่อมมีสิทธิดังกล่าวติดตัวตั้งแต่เกิดจนตายโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดของกฎหมาย

กฎบัตรองค์การสหประชาชาติได้กล่าวถึง ‘สิทธิมนุษยชน’ ไว้ อาทิเช่น ในช่วงของการอารัมภบทก็ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายขององค์การสหประชาชาติไว้กล่าวคือ “เพื่อเป็นการยืนยันและให้การรับรองถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของ

มนุษยชาติ” (To reaffirm faith in fundamental Human Rights, in the dignity and worth of the human person...) แต่ไม่ได้ให้คำจำกัดความหรือนิยามของคำว่าสิทธิมนุษยชนไว้ (อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์, 2561) ด้วยเหตุนี้จึงยังไม่มีความเห็นพ้องต้องกันระหว่างนักวิชาการหรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชน ในเรื่องถ้อยคำสำหรับใช้อธิบายความหมายของคำว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ โดยตรง

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) ไม่ได้นิยามความหมายของ ‘สิทธิมนุษยชน’ แต่ในมาตราที่ 2 บัญญัติไว้ว่า ‘บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและเสรีภาพประดามีที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มีการจำแนกความแตกต่างในเรื่องใด ๆ เช่น ภาษา ศาสนา เชื้อชาติ สีผิว เพศ ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด นอกจากนี้การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยมูลฐานแห่งสถานะทางการเมือง หรือเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ ดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำมิได้ ทั้งนี้ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราชอยู่ในความพิพาท มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การจำกัดแห่งอธิปไตยอื่นใด’ ซึ่งข้อความดังกล่าวนำมาใช้อธิบายความหมายของ ‘สิทธิมนุษยชน’ ได้

สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (Office of the High Commissioner for Human Rights) ให้ความหมาย ‘สิทธิมนุษยชน’ ว่าหมายถึงบรรดาสิทธิที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานที่พำนักหรืออยู่อาศัย เพศ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษา หรือสถานภาพอื่นใด โดยทุกคนมีสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ บรรดาสิทธิเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทั้งหมดสามารถพึ่งพากันและไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ สิทธิมนุษยชนมีความเป็นสากลและได้รับหลักประกันโดยมีกฎหมายรองรับในรูปแบบ

ของสนธิสัญญา กฎหมายระหว่างประเทศตามจารีตประเพณี หลักการทั่วไปและแหล่งที่มาอื่น ๆ ของกฎหมายระหว่างประเทศ

ในหนังสือคู่มือที่ใช้ในการฝึกอบรมเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (2004) นิยามความหมาย ‘สิทธิมนุษยชน’ คือความคุ้มครองทางกฎหมายสากลเพื่อปกป้องปัจเจกชนและกลุ่มบุคคลจากการกระทำของรัฐบาลที่แทรกแซงอิสรภาพขั้นพื้นฐาน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับสารานุกรมสิทธิมนุษยชนในสหรัฐอเมริกา (2011) ที่ได้อธิบายว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ หมายถึง อิสรภาพ ความคุ้มครองและประโยชน์ต่าง ๆ ที่มนุษย์ทุกคนควรจะได้รับในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ รัฐต่าง ๆ จะต้องรับรองและพึงเคารพสิทธิเหล่านั้นตามกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ

สหภาพยุโรปได้ระบุในมาตรา 2 ของสนธิสัญญาการก่อตั้งว่า “สหภาพยุโรปตั้งอยู่บนพื้นฐานของค่านิยมที่ให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ประชาธิปไตยความเสมอภาค หลักนิติธรรม และการเคารพต่อ ‘สิทธิมนุษยชน’ รวมทั้งสิทธิของชนกลุ่มน้อย” ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะต้องยึดมั่นในหลักการเหล่านี้อยู่เสมอ และประเทศที่ปรารถนาจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปจะต้องยอมรับในหลักการเหล่านี้อีกก่อนที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรปได้ โดยเขียนว่า “การปฏิบัติภารกิจด้านการต่างประเทศของสหภาพยุโรปจะต้องนำโดยหลักการที่ผลักดันให้เกิดการก่อตั้ง การพัฒนา และการขยายสมาชิกภาพของสหภาพยุโรปเอง ทั้งนี้เพื่อมุ่งส่งเสริมหลักการและค่านิยมที่สำคัญในประชาคมโลกอันได้แก่ประชาธิปไตย หลักนิติธรรม ความเป็นสากลและการเลือกปฏิบัติมิได้เกี่ยวกับ ‘สิทธิมนุษยชน’ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน การเคารพต่อศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค ภราดรภาพ และการเคารพหลักการภายใต้กฎบัตรองค์การสหประชาชาติ และกฎหมายระหว่างประเทศ” (แนวปฏิบัติของสหภาพยุโรปต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชน, ม.ป.ป.)

New Zealand Handbook on International Human Rights (2003) อธิบายสิทธิมนุษยชนว่ามนุษย์ทุกคนนั้นเกิดมาโดยมีอิสรภาพ และมีความเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ บรรดาสิทธิเหล่านี้ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถพรากออกไปได้และมีความเป็นสากล

จะเห็นได้ว่าองค์กรแต่ละแห่งให้นิยามของคำว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ แตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตามนิยามเหล่านั้นมีเนื้อหาสาระสำคัญโดยรวมที่คล้ายคลึงกัน คือเห็นว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ เป็นคุณค่าตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มา เป็นผลประโยชน์หรืออำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์ทุกคนล้วนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถจำหน่ายถ่ายโอนสิทธิให้แก่กันได้ ทุกคนมีคุณค่าและสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานที่ ฟ่านักหรืออยู่อาศัย เพศสภาพ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษา อายุ อาชีพ ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกาย สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพอื่นใด บรรดาสิทธิเหล่านี้ย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การที่จะดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมมนุษย์ทุกคนต้องรู้จักการเคารพ ‘สิทธิมนุษยชน’ ซึ่งกันและกัน

กรอบแนวคิดของ ‘สิทธิมนุษยชน’ ยังสัมพันธ์กับความหมายของคำสำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานราชการและนักวิชาการด้านนี้ต่างยอมรับร่วมกันว่าสื่อนัยถึงหลักการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่น ๆ ที่หลากหลาย อย่างน้อยที่สุดก็ประกอบขึ้นด้วยคำ 2 คำ คือ ‘สิทธิ’ และ ‘มนุษยชน’ ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงเกี่ยวข้องกับแนวคิดหลัก 2 ประการคือที่เกี่ยวข้องกับ ‘สิทธิ’ และที่เกี่ยวข้องกับ ‘มนุษย์’ กองส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เสนอไว้ว่าทั้ง 2 แนวคิดนี้ยังมีความเกี่ยวข้องกับโมทัศน์ต่าง ๆ อีกมาก ซึ่งแสดงให้เห็นผ่านวงศัพท์ที่แสดงความหมายถึง 20 คำศัพท์ด้วยกัน คือ สิทธิ (Rights) การเคารพสิทธิ (Respect) การปกป้องหรือการพิทักษ์สิทธิ (Defense) การคุ้มครองสิทธิ (Protection) หน้าที่ (Obligation)

การปฏิเสธสิทธิ (Denial of Rights) การเลือกปฏิบัติ (Discrimination) การกดขี่ข่มเหง (Oppression) การละเมิดสิทธิมนุษยชน (Human Rights Violation) มนุษยชน (Human Being) มนุษยชาติ (Mankind) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) มนุษยธรรม (Humanity) ความชอบธรรม (Legitimacy) ความเป็นธรรม (Fairness) ความยุติธรรม (Justice) ความเท่าเทียม (Equity) ความเสมอภาค (Equality) เสรีภาพ (Liberty) อิสระภาพ และความเป็นอิสระ (Independence)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ และเสรีภาพ

จากที่กล่าวมา จะพบว่ามโนทัศน์เรื่องสิทธิมนุษยชนสัมพันธ์กับกรอบมโนทัศน์ใหญ่ ๆ คือมโนทัศน์เรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มโนทัศน์เรื่องสิทธิ และมโนทัศน์เรื่องเสรีภาพ ในที่นี้จะได้กล่าวถึงแต่ละมโนทัศน์ เพื่อแสดงให้เห็นขอบข่ายของความหมาย และความเชื่อมโยงกัน จนกระทั่งเป็นมโนทัศน์หลักคือสิทธิมนุษยชน

1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นคำที่ใช้อธิบายความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีคุณค่าในตัวเอง ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีเชื้อชาติ สีผิว เผ่าพันธุ์ เพศสภาพ ภาษา ศาสนาใด อยู่ในดินแดนใด มีฐานะทางสังคม หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจเช่นใด ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงต้องเท่าเทียมกัน และจำเป็นต้องปฏิบัติต่อกันให้สมกับการเป็นมนุษย์ที่มีศักดิ์ศรี

มโนทัศน์นี้เป็นพื้นฐานทางอุดมการณ์การเมืองที่สืบทอดมาจากแนวคิดของสำนักความคิดกฎหมายธรรมชาติ ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่ไม่อาจแยกออกจากความเป็นมนุษย์ได้ ไข่กล่าวอ้างเพื่อเรียกร้องสิทธิบางประการที่ถือว่าสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นมนุษย์ สิทธินี้เป็นสาระสำคัญแห่งความเป็นมนุษย์ ถ้าขาดสิทธินี้ มนุษย์ก็จักสิ้นสภาพความเป็นมนุษย์ กฎหมายของรัฐ หรือผู้มีอำนาจใด ๆ ไม่อาจพรากสิทธินี้ไปได้ ดังนั้นสิทธิเหล่านี้จึงรองรับ “ศักดิ์ศรี” ความเป็นมนุษย์อันต่างจากสิทธิอื่น ๆ เช่นสิทธิตามกฎหมาย หรือสิทธิตามสัญญา

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการพื้นฐานที่ยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อให้มีการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลเพื่อจรรโลงศักดิ์ศรีของมนุษย์ในการจัดทำตราสารปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนทุกฉบับ ดังนั้นในการดำเนินการต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเป็นวิธีการที่นำไปสู่การเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

กล่าวโดยสรุป ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึงทุกคนมีคุณค่าและสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานะที่พำนักหรืออยู่อาศัย เพศสภาพ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษา อายุ อาชีพ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกาย สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพอื่นใด

2) สิทธิ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้นิยาม สิทธิ ว่าหมายถึง อำนาจอันชอบธรรม และในสารานุกรมไทยฉบับเยาวชน พ.ศ. 2536 ให้คำจำกัดความ สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยความหมายของสิทธิไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 124/2487 ว่า ประโยชน์อันบุคคลมีอยู่ แต่ประโยชน์จะเป็นสิทธิหรือไม่ ถ้าบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพ ประโยชน์นั้นก็เป็สิทธิ กล่าวคือ ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย (อุดมศักดิ์ สิริพิงษ์, 2561)

กล่าวโดยสรุป สิทธิ หมายถึง ประโยชน์หรืออำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการบางอย่างโดยหนึ่งหากละเมิดสิทธิของบุคคลผู้ทรงสิทธิ สิทธิก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย นั่นคือบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อให้บุคคลผู้ทรงสิทธิได้ใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย

3) เสรีภาพ หมายถึงการที่บุคคลสามารถกระทำได้ คิดได้โดยไม่มีข้อผูกมัด หรือมีอะไรมาเหนี่ยวรั้ง แต่โดยทั่วไปแล้วสิทธิและเสรีภาพมักจะใช้ในความหมายคล้ายคลึงกันและมักใช้สองคำนี้ควบคู่กันไป เช่น สิทธิเสรีภาพในการพูด สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กล่าวถึงสิทธิในชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน และเสรีภาพ รวมทั้งอธิบายว่า เสรีภาพหมายถึง ความสามารถในการเคลื่อนไหวโดยปราศจากการถูกแทรกแซง ขัดขวาง หากมีการจับกุมคุมขังโดยมิชอบ ย่อมจะต้องถือว่ามีการละเมิดต่อเสรีภาพแล้ว ซึ่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็มีได้แยกสิทธิและเสรีภาพออกจากกันอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตามสิทธิและเสรีภาพมีความแตกต่างกันในเนื้อหาสาระที่สำคัญดังนี้

สิทธินั้นถือเป็นอำนาจหรือโอกาสที่มีการคุ้มครองหากทำไปแล้วไม่ผิด และมีทางเลือกว่าจะทำหรือไม่ก็ได้ ถือเป็นประโยชน์ที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมาย (Legal Rights) ส่วน เสรีภาพหมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใด ๆ (วิชฌู เครืองาม, 2535) จึงสรุปได้ว่า สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรมบุคคลผู้ทรงสิทธิสามารถเลือกได้ว่าจะใช้สิทธิที่มีอยู่หรือไม่ก็ได้ หากเลือกใช้สิทธินั้นกฎหมายก็รับรองและคุ้มครองให้ ส่วนเสรีภาพหมายถึง การจำกัดขอบเขตของการใช้สิทธิที่มีอยู่ ได้แก่ การกำหนดวิธีการใช้สิทธิ เช่นนั้นว่าควรจะใช้อย่างไร (อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, 2561)

ยกตัวอย่างเช่น สิทธิในการชุมนุมประท้วงโดยสงบของประชาชน ผู้เป็นเจ้าของสิทธิคือประชาชนจะใช้สิทธิที่มีอยู่หรือไม่ก็ได้ หากใช้กฎหมายก็คุ้มครองให้ กล่าวคือบุคคลอื่นได้แก่ตำรวจจะห้ามปรามหรือขัดขวางการใช้สิทธิดังกล่าวของประชาชนมิได้ ส่วนเสรีภาพในการชุมนุมประท้วงโดยสงบของประชาชน คือในการใช้สิทธินั้นจะต้องกระทำด้วยความสงบปราศจากอาวุธ ไม่รบกวนหรือขัดขวาง หรือล่วงละเมิดต่อสิทธิของผู้อื่น กล่าวคือจะทำการปิดถนนกีดขวางการจราจร

หรือทำการบังคับโดยใช้ความรุนแรงทำร้ายผู้อื่นเพื่อให้ยอมตามคำเรียกร้องของตนเองมิได้

กล่าวโดยสรุป เสรีภาพหมายถึงการกระทำหรือไม่กระทำการใดโดยไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดธรรมเนียมประเพณีหรือศีลธรรมอันดีงามของสังคม รวมถึงการใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เสรีภาพหมายถึงสภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน นั่นคืออำนาจในการกำหนดตนเอง เสรีภาพไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่น

ระดับของสิทธิมนุษยชน

หากพิจารณาในแง่ของการบังคับใช้ อาจแบ่งสิทธิมนุษยชนได้เป็น 2 ระดับดังนี้คือ สิทธิทางจริยธรรม หรือ moral rights และ สิทธิทางด้านกฎหมาย หรือ legal rights ดังรายละเอียดดังนี้

1) สิทธิทางจริยธรรม (Moral Rights)

สิทธิทางจริยธรรม หรือสิทธิติดตัว หมายถึง สิทธิในอุดมคติเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์จะพึงมี เป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถจำหน่ายถ่ายโอนให้แก่กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใด ๆ ของรัฐทุกรัฐ อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจไม่มีสภาพบังคับตามกฎหมายในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา เป็นต้น

2) สิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights)

สิทธิตามกฎหมาย หรือสิทธิติดตาม หมายถึง สิทธิที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธินั้นได้จริงตามกฎหมายที่แต่ละประเทศให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในค่าสินไหมทดแทนจากการถูกทำละเมิด หรือสิทธิที่เกิดจากการที่มีจารีตประเพณีให้การรับรองไว้ เช่น สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิ

ดังกล่าวนี้อาจสามารถพิสูจน์ได้แย่ง หรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้ และสามารถจำหน่ายถ่ายโอนสิทธิได้ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น

สิทธิมนุษยชนและสิทธิตามกฎหมาย

ปัญหาว่าสิทธิมนุษยชนประกอบด้วยสิทธิประเภทใดหรือสิทธิอะไรบ้างนั้น ยังคงมีความเห็นที่แตกต่างกัน ความเห็นแรกเชื่อว่า เฉพาะสิทธิที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมายหรือสิทธิตามกฎหมายเท่านั้น จึงจะถือเป็นสิทธิมนุษยชน (กุลพล พลวัน, 2538) เช่น สิทธิของผู้ต้องหาในการที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ว่ามีความผิดจริง ส่วนสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิตามธรรมชาติที่ไม่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามกฎหมายในบางกรณีหรือในบางประเทศ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และสิทธิในการเลือกนับถือศาสนา นั้นยังไม่อาจถือได้ว่าเป็นสิทธิมนุษยชนตามความหมายนี้

อย่างไรก็ตาม มีความคิดเห็นที่แตกต่างจากความเห็นข้างต้น โดยเชื่อว่าสิทธิมนุษยชน มิได้ประกอบด้วยสิทธิตามกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึงสิทธิตามธรรมชาติที่อาจไม่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามกฎหมายในบางกรณีหรือในบางประเทศด้วย ดังนั้นสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่พึงมี เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า หากมีการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าว ย่อมจะได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย เช่น สิทธิในชีวิตร่างกายและความมั่นคงปลอดภัย สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน สิทธิในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น และสิทธิมนุษยชนยังหมายรวมถึง สิทธิที่พึงมีเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพ คุณภาพชีวิต เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการแสดงความคิดเห็นตลอดจนสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นต้น สิทธิมนุษยชนประกอบไปด้วยสิทธิต่าง ๆ ครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์

ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย

หากพิจารณาในรายละเอียด สิทธิมนุษยชนมีความแตกต่างจากสิทธิตามกฎหมายอยู่หลายประการ อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์ (2561) อธิบายไว้โดยสังเขปดังนี้

1) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิตามธรรมชาติ สิทธินี้เกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์ โดยพื้นฐานแล้วไม่มีสภาพกฎหมายบังคับ แต่ได้ถูกกำหนดให้มีความชัดเจนหรือสภาพบังคับตามกฎหมายขึ้นในภายหลัง เช่นความเท่าเทียมทางเพศ ถือเป็นสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าและเท่าเทียมกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยจะเลือกปฏิบัติอันเป็นเหตุจากความแตกต่างทางเพศสภาพมิได้ ซึ่งต่อมาได้มีการออกกฎหมายรับรองสิทธิดังกล่าวหลายฉบับได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ เป็นต้น

2) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไร้พรมแดน สิทธินี้ถือเป็นสิทธิที่ปราศจากขอบเขต เช่น สิทธิในชีวิต สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอาศัยอยู่แห่งหนใดในโลกนี้เป็นผู้มีสิทธินี้อย่างเท่าเทียมกันทั้งหมดทั้งสิ้นโดยไม่มีข้อยกเว้น ส่วนสิทธิตามกฎหมายเป็นสิทธิที่มีขอบเขต เช่น สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ซึ่งเป็นสิทธิที่มีขอบเขตเป็นของกลุ่มบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนด

3) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคน สิทธินี้ถือเป็นของทุกคน เช่น ทุกคนที่เกิดมา จะมีสิทธิในชีวิตและร่างกายโดยเท่าเทียมกันจะถูกประทุษร้ายหรือถูกละเมิดโดยบุคคลอื่นมิได้ ส่วนสิทธิตามกฎหมายเป็นสิทธิเฉพาะของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น สิทธิในการถือครองที่ดินหรือทรัพย์สิน อาจถูกจำกัดให้สามารถมิได้เฉพาะบุคคลผู้มีสัญชาติของเจ้าของประเทศนั้น ๆ เท่านั้น มิใช่มนุษย์ทุกคนบนโลกจะมีสิทธิในการถือครองที่ดินหรือทรัพย์สินในประเทศดังกล่าว

4) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่เป็นนิรันดร์ สิทธินี้มีอยู่และใช้ได้ในทุกยุคทุกสมัย ส่วนสิทธิตามกฎหมายเป็นสิทธิที่ใช้ได้อย่างจำกัดภายในระยะเวลาหนึ่ง กล่าวคือหากกาลเวลาเปลี่ยนไป กฎหมายที่ใช้อยู่ไม่มีความเหมาะสมกับสภาพของสังคมในขณะนั้นย่อมจะต้องถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกไปในที่สุด

5) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล สิทธินี้มีอยู่และใช้เฉพาะตัวของแต่ละคน ไม่สามารถยกเลิกเพิกถอน พรากออกไป หรือจำหน่ายถ่ายโอนสิทธิให้กับบุคคลอื่นได้ไม่ว่าโดยวิธีการใด ส่วนสิทธิตามกฎหมาย เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สามารถโอนให้แก่กันได้ทั้งโดยทางนิติกรรม ได้แก่ การซื้อขายแลกเปลี่ยน การให้โดยเสน่หา หรือโดยทางมรดก

6) สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ปราศจากสภาพบังคับ สิทธินี้เป็นสิทธิตามธรรมชาติโดยพื้นฐานแล้วไม่มีสภาพบังคับ การที่จะทำให้มีสภาพบังคับเช่นเดียวกับสิทธิตามกฎหมายได้ ก็ด้วยการนำสิทธิเหล่านั้นไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย เช่น บรรดาสิทธิมนุษยชน ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองขององค์การสหประชาชาติ (International Covenant on Civil and Political Rights) หากประสงค์จะให้มีความบังคับตามกฎหมายภายในประเทศ ก็ต้องนำไปบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

กล่าวโดยสรุป สิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนทุกแห่งหนบนโลกนี้ มีความเป็นสากลและเป็นนิรันดร์ เป็นสิทธิเฉพาะตัวไม่สามารถยกเลิกเพิกถอนหรือจำหน่ายถ่ายโอนให้กับผู้อื่นได้และปราศจากสภาพบังคับ และสิทธิมนุษยชนยังหมายรวมถึงสิทธิตามกฎหมายด้วยเช่นกัน

สิทธิมนุษยชนในชีวิตประจำวัน ในอนุทินแห่งชีวิต จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน

จากนิยามความหมายและกรอบแนวคิดจากคำศัพท์สำคัญข้างต้น เห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนพบเจอในชีวิตจริงเนื่องจากมันอยู่ในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคนตั้งแต่ก่อนเกิดจนกระทั่งตาย ในอนุทินแห่งชีวิต จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน ของ ปวีย์ อึ้งภากรณ์ ได้ยกตัวอย่างความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในช่วงวัยต่างๆ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ซึ่งความต้องการเหล่านี้หลายประการเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น

...เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมต้องการให้แม่รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์ และได้รับความเอาใจใส่และบริการอันดีในเรื่องสวัสดิภาพของแม่และเด็ก ผมไม่ต้องการมีพี่น้องมากอย่างที่คุณแม่ผมมีอยู่และแม่ต้องไม่มีลูกที่ พ่อกับแม่จะแต่งงานกันอย่างถูกกฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ ผมต้องการให้แม่ผมกับตัวผมได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณประโยชน์...

ข้อความดังกล่าวข้างต้น สื่อให้เห็นว่ามนุษย์ตั้งแต่ก่อนถือกำเนิดออกมาดูโลก ก็มีสิทธิในฐานะมนุษย์เกิดขึ้นแล้ว เมื่อมีฐานะความเป็นมนุษย์จึงย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลทั้งด้านสุขภาพจิตและกาย โดยแม่จะต้องเป็นฝ่ายที่ดำเนินการให้ลูกในครรภ์ได้เข้าถึงสิทธิ์นั้นเพื่อที่เขาจะได้ออกมาดูโลกอย่างแข็งแรง เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมกับการเติบโต

ปวีย์ได้สะท้อนให้เห็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงชีพ ถือเป็นสิทธิมนุษยชนที่ทุกคนควรได้รับ เมื่ออยู่ในครรภ์มารดาแม่และสังคมควรต้องเป็นผู้ปกป้องดูแล คือ สังคมดูแลแม่ เพื่อให้แม่ได้ดูแลทารก ดังกรณีการที่ให้แม่สามารถลาก่อนคลอดและหลังคลอดได้ในระยะเวลาที่มากพอสำหรับการเตรียมพร้อมรับทารกก่อนคลอด และการฟื้นฟูร่างกายหลังคลอด ทารกในครรภ์มีสิทธิที่จะได้รับการดูแลด้าน

บริการสาธารณสุข ได้รับสารอาหารที่เป็นคุณประโยชน์ ได้รับวัคซีนและ
การคัดกรองที่ปลอดภัยผ่านมาทางแม่ เป็นต้น

เมื่อทารกในครรภ์คลอดออกมามีสถานภาพเป็นบุคคล
เด็กทารกนั้นจะต้องมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย
ได้รับสัญชาติ ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม ได้รับการรักษาพยาบาล
เมื่อเจ็บป่วย เมื่อเติบโตขึ้นเด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาขั้น
พื้นฐานจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

ผมต้องการไปโรงเรียน พี่สาวหรือน้องสาวผมก็ต้องการไป
โรงเรียนจะได้มีความรู้หากินไปได้และจะได้รู้คุณธรรมแห่งชีวิต
ถ้าผมมีสติปัญญาเรียนรู้อันสูงขึ้นไปถึงให้มีโอกาสเรียนได้ ไม่ว่า
พ่อแม่ผมจะรวยหรือจน จะอยู่ในเมืองหรือชนบทแค้นแค้น...
(ป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2552)

นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนจะต้องได้รับความคุ้มครองในชีวิต
ความเป็นอยู่ มีสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีมีความปลอดภัยในชีวิต
และสภาพแวดล้อม ไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว ไม่ถูกทารุณ ไม่ถูก
ใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรมหรือกดขี่ข่มเหง ไม่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ
หรือถูกใช้ประโยชน์จากการค้ามนุษย์ การขายบริการทางเพศและสื่อ
ลามกอนาจาร เด็กและเยาวชนมีสิทธิในการเล่นพักผ่อนหย่อนใจ ในการ
แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับอนาคตของ
ตนเอง

ช่วงวัยผู้ใหญ่ ทุกคนมีสิทธิในการเลือกนับถือศาสนา
เลือกดำเนินชีวิตตามเพศสภาพของตน สิทธิในการเลือกคู่ครอง
มีสิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ การได้รับค่าจ้างและ
สวัสดิการอย่างเป็นธรรม สิทธิในการลาหยุดงานโดยได้รับค่า
ตอบแทน

เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมายทำให้ได้รับความพอใจว่าตนได้ทำงานเป็นประโยชน์แก่สังคม...ผมจำเป็นต้องมีเวลาว่าง สำหรับเฟลิตเฟลีนกับครอบครัว...(ปวย อึ้งภากรณ์, 2552)

จากข้อความที่ยกมา สื่อนัยว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน การถือครองที่ดินเพื่อเลี้ยงชีพมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมายและเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพ การรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพและได้รับวัคซีนป้องกันโรคระบาดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารโดยเสรีและมีสิทธิที่จะแสวงหาความเฟลิตเฟลีนรวมทั้งมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้วย

นอกจากนี้ทุกคนมีสิทธิที่จะรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ของตนเองและสาธารณะประโยชน์ ในรูปแบบสหกรณ์ สโมสร สหภาพหรือพรรคการเมือง มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของตน มีสิทธิในการชุมนุมโดยสงบปราศจากอาวุธ มีสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้งและการออกเสียงเลือกตั้ง มีความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและเพศชายรวมถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ มีอิสระในการเดินทาง การอุปโภคบริโภคสินค้าที่ปลอดภัยในราคาที่เป็นธรรม

เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้ หรือได้แต่ไม่ดี ผมก็จะขอความร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูปสหกรณ์ หรือสโมสร หรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน... ผมต้องการโอกาสที่มีส่วนในสังคมรอบตัวผมต้องการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยถึงโชคชะตาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชาติ เมียผมก็ต้องการโอกาสต่าง ๆ เช่นเดียวกับผม... (ปวย อึ้งภากรณ์, 2552)

ยิ่งไปกว่านั้นทุกคนมีสิทธิที่จะแสวงหาความสุขความเพลิดเพลิน
จากสิ่งแวดล้อมที่ดี มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี
อันดีงามของสังคม มีสิทธิในการสร้างครอบครัว สิทธิในการสืบพงศ์พันธุ์

มีสวนสาธารณะที่เขียวชะอุ่ม สามารถมีบทบาทและ
ชมศิลปวรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่าง ๆ เทียว
งานวัด งานลอยกระทง งานนักขัตฤกษ์ งานกุศลอะไรก็ได้พอ
สมควร ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ น้ำบริสุทธิ์
สำหรับดื่ม...ได้รับความรู้และวิธีการวางแผนครอบครัว...
(ป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2552)

เมื่อถึงวัยชราทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลจากรัฐบาลด้าน
สุขภาพอนามัยและสวัสดิการสังคม เช่น ได้รับเงินประกันสังคม สิทธิ
เลือกวิธีการตายของตนเอง และสิทธิในการจัดการมรดก

เมื่อแก่ ผมและเมียก็ควรได้ประโยชน์ตอบแทนจาก
การประกันสังคมซึ่งผมได้จ่ายบำรุงตลอดมา... เมื่อจะตายก็ขอ
อย่าให้ตายอย่างโง่ ๆ อย่างบ้า ๆ คือ ตายในสงครามที่คนอื่น
ก่อให้เกิดขึ้น หรือตายในสงครามกลางเมือง ตายเพราะ
อุบัติเหตุรถยนต์ ตายเพราะน้ำหรืออากาศเป็นพิษ...
เมื่อตายแล้ว ยังมีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ เก็บไว้ให้เมียผมพอใช้
ในชีวิตของเธอ ถ้าลูกยังเล็กอยู่ก็เก็บไว้เลี้ยงให้โต แต่ลูกที่โต
แล้วไม่ให้ นอกจากนั้นรัฐบาลควรเก็บไปหมด จะได้ใช้เป็น
ประโยชน์ในการบำรุงชีวิตของคนอื่น ๆ บ้าง ตายแล้วผม
ผมเกิด อย่างนี้ คนอื่นจะได้มีที่ดินอาศัยและทำกิน และอย่าทำ
พิธีรีตองในงานศพให้วุ่นวายไป (ป๋วย อึ๊งภากรณ์, 2552)

จากตัวอย่างข้างต้น นับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เราทุกคนทุก
ช่วงวัยต่างเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในทุกลมหายใจของชีวิต
สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนต้องประสบพบเจอในชีวิตจริงและ
มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันโดยที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

บทสรุป

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนหมายถึงผลประโยชน์หรืออำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์ทุกคนล้วนมีติดตัวมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถจำหน่ายถ่ายโอนสิทธิให้แก่กันได้ ทุกคนมีคุณค่าและสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานที่ที่พำนักหรืออยู่อาศัย เพศสภาพ เชื้อชาติ หรือเผ่าพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษา อายุ อาชีพ ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกาย สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพอื่นใด บรรดาสิทธิเหล่านี้ย่อมได้รับการคุ้มครอง

แนวคิดและปฏิบัติเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ที่สื่อหลักคิดหรืออุดมการณ์ 2 ประการ คือแนวคิดเกี่ยวกับ 'สิทธิ' ทั้งในด้านบวก เช่น คำว่า สิทธิ การเคารพสิทธิ การปกป้องสิทธิ การคุ้มครองสิทธิ และหน้าที่ ส่วนด้านลบ เช่น คำว่า การปฏิเสธสิทธิ การเลือกปฏิบัติ การกดขี่ข่มเหง และการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประการที่สองคือแนวคิดเกี่ยวกับ 'มนุษย์' เช่น คำว่า มนุษยชน มนุษยชาติ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษยธรรม รวมถึงหลักการที่มนุษย์พึงมีหรือพึงปฏิบัติต่อกัน เช่น คำว่า ความชอบธรรม ความเป็นธรรม ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเสมอภาค เสรีภาพ และอิสรภาพ

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดผ่านศัพท์ต่างๆ จึงเห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องใกล้ตัวที่ทุกคนพบเจอในชีวิตจริง บัวย อึ้งภากรณ์ ได้สื่อสารไว้ในอนุทินชีวิตอย่างชัดเจนว่า สิทธิของความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นสิทธิที่ติดตัวมาแต่ธรรมชาติของมนุษย์นั้นมิอยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่ก่อนเกิด มาดูโลกจนกระทั่งตาย ที่สูญสิ้นสภาพบุคคลไปแล้ว สิทธิมนุษยชนจึงไม่ใช่นามธรรมที่ไม่สามารถสัมผัสได้ และไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัวของทุกคนอีกต่อไป มนุษย์ทุกคนทุกช่วงวัยต่างเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในทุกลมหายใจของชีวิตและมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันโดยที่เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึงทุกคนมีคุณค่าและสิทธิในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่คำนึงถึงความแตกต่างในด้านสัญชาติ สถานะที่พำนักหรืออยู่อาศัย เพศสภาพ เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ สีผิว ศาสนา ภาษา อายุ อาชีพ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดทางการเมือง สภาพร่างกาย สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพอื่นใด

สิทธิ หมายถึง ประโยชน์หรืออำนาจอันชอบธรรมตามกฎหมายซึ่งกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย นั่นคือบุคคลอื่นมีหน้าที่ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย

เสรีภาพ หมายถึง การกระทำหรือไม่กระทำการใดโดยไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดธรรมเนียมประเพณีหรือศีลธรรมอันดีงามของสังคม รวมไปถึงการใช้สิทธิตามกฎหมายโดยไม่ทำให้บุคคลอื่นเดือดร้อน เสรีภาพหมายความว่าสภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตนนั้นคืออำนาจในการกำหนดตนเอง เสรีภาพไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่น

หากพิจารณาในแง่ของการบังคับใช้อาจแบ่งสิทธิมนุษยชนได้เป็น 2 ระดับ ระดับแรกคือสิทธิทางจริยธรรมหรือสิทธิติดตัว หมายถึงสิทธิในอุดมคติ เป็นอำนาจอันชอบธรรมที่มนุษย์จะพึงมี เป็นสิทธิที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่เกิด ไม่สามารถจำหน่ายถ่ายโอนให้แก่กันได้ อยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใด ๆ ของรัฐทุกรัฐ อย่างไรก็ตามในบางกรณีอาจขาดสภาพบังคับตามกฎหมายในการบังคับให้เป็นไปตามสิทธิ เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิในการเลือกนับถือศาสนา เป็นต้น ระดับที่สองคือสิทธิตามกฎหมายหรือสิทธิติดตาม หมายถึงสิทธิที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามสิทธินั้นได้จริงตามกฎหมายที่แต่ละให้การรับรองและคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในค่าสินไหมทดแทนจากการ

ถูกทำละเมิด หรือสิทธิที่เกิดจากการที่มีจารีตประเพณีให้การรับรองไว้ เช่น สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศ สิทธิดังกล่าวนี้ สามารถพิสูจน์ได้แน่ชัด หรือบังคับให้เป็นไปตามสิทธิได้

สิทธิมนุษยชนจึงหมายถึงสิทธิตามธรรมชาติหรือสิทธิที่มีได้รับรองหรือคุ้มครองตามกฎหมาย และสิทธิที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามกฎหมาย กล่าวคือสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมาย เรียกว่าสิทธิตามกฎหมายหรือเรียกโดยย่อว่าสิทธิ ดังนั้นสิทธิตามกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน

บรรณานุกรม

Freeman, M. (2002). *Human Rights: An Interdisciplinary Approach*.

Cambridge: Polity Press.

Ministry of Foreign Affairs and Trade. (2003). *New Zealand Handbook on International Human Rights* (2nd ed.).

Wellington: Printlink Press.

Nickel, J. (2013). *Encyclopedia of Philosophy and Human Rights*.

Stanford: n.p.

Victor, C. (2004). *A Handbook of International Human Rights Terminology* (2nd ed.). Nebraska: University of Nebraska Press.

Victor, C. (2011). *An Encyclopedia of Human Rights in the United States*. Nebraska: Grey House Publishing.

กฎบัตรองค์การสหประชาชาติ. (2488). *สำนักงานแถลงข่าวองค์การสหประชาชาติ*. กรุงเทพฯ: United Nations Information Services (UNIS). Bangkok.

กุลพล พลวัน. (2538). *วิวัฒนาการสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.

- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). *สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความจริงทางสังคม*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- นพนิธิ สุริยะ. (2559). *สิทธิมนุษยชน แนวคิดและการคุ้มครอง*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.
- ป๊วย อึ้งภากรณ์. (2552). *จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน*. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://phz.groov.asia/from-womb-to-tomb/>
- วิษณุ เครืองาม. (2535). *สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ใน รวบรวมบทความสู่สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ โลจายะ. (2525). *กฎหมายสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัมพร มีสุข, และเสน่ห์ จามริก. (2552). *สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตร้าไวโอเล็ต
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. (2561). *สิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพฯ: วิทยุชน.